

- of the damage caused to the citizen by illegal actions of the bodies carrying out operatively-search activity, bodies of pre-judicial investigation, prosecutor's office and court]: *Zakon Ukrainy vid 01.12.1994 r. № 266/94-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1995. № 1. St. 1 [in Ukrainian].*
22. Kharitonov E.O., Saniakhmetova N.A. (2001). *Grazhdanskoe pravo: Chastnoe pravo. Teivilistika. Fizicheskie litca. Iuridicheskie litca. Veshchnoe pravo. Obiazatelstva. Vidy dogovorov. Avtorskoe pravo. Predstavitelstvo [Civil law: Private law. Civilism. Individuals. Legal entities. Real right. Obligations. Types of contracts. Copyright. Representation]: Ucheb. posobie. K.: A.S.K. 799 p. [in Russian].*
 23. Kharytonov Ye.O., Kalitenko O.M., Zubar V.M. (2002). *Tsyvilne ta simeine pravo Ukrainy u zapytanniakh ta vidpovidiakh [Civil and family law of Ukraine in questions and answers]: Kh.: TOV «Odyssey». 630 p. [in Ukrainian].*
 24. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine] vid 16.01.2003 r. № 435-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003. № 40. St. 356 [in Ukrainian].*
 25. Shemelynets I.I. (2017). *Do pyttannya klasyfikatsii vydiv yurydychnoi vidpovidalnosti [On the question of classification of types of legal liability]. Zakarpatski pravovi chytannia. Tom 1. pp. 36–41 [in Ukrainian].*
 26. Shkola S.M. (2012). *Kryminalna vidpovidalnist: zahalna kharakterystyka ta formy realizatsii [Criminal liability: general characteristics and forms of implementation]. Pravo i suspilstvo. № 6. pp. 149–153 [in Ukrainian].*

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.3.24>

CECHY NOWOCZESNEJ UMOWY DOSTAWY

Yulia Mamchenko

student Międzyregionalnej Akademii Zarządzania Personelem (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-1589-9728

e-mail: YuliaMamchenko@ukr.net

Adnotacja. Znaczenie artykułu polega na tym, że umowa dostawy jest jednym z rodzajów umów regulujących zobowiązania do przeniesienia własności. Wyjaśnia to szerokie zastosowanie umowy dostawy w obrocie nieruchomościami. Obecnie obowiązujące przepisy w różny sposób określają treść umowy dostawy. Tak więc Kodeks Cywilny Ukrainy traktuje ją jako rodzaj umowy sprzedaży. Ale Kodeks Gospodarczy Ukrainy traktuje dostawę jako odrębny, niezależny rodzaj umowy, która jest główną formą logistyki i sprzedaży produktów do celów produkcyjnych i technicznych oraz produktów konsumpcyjnych zarówno własnej produkcji, jak i zakupionych od innych podmiotów gospodarczych. Ustalono, że umowa kontraktacji produktów rolnych ma następujące cechy: konkretny przedmiot – produkty rolne, cechy składu podmiotowego, cechy treści umowy (powierzenie stronom określonych obowiązków). Podział na odrębną grupę umów zawieranych na podstawie zamówienia publicznego jest możliwy zgodnie z takim kryterium, jak cechy umowy, cechy składu podmiotowego. W związku z tym analiza teorii, prawa i praktyki pozwala nam zdefiniować umowę dostawy jako umowę podmiotów gospodarczych, na mocy której jedna strona (dostawca) przenosi na własność drugiej strony (nabywcy) towar w celu jego wykorzystania w działalności gospodarczej lub w innych celach niezwiązanych z użytkowaniem osobistym, rodzinnym, domowym lub podobnym, natomiast druga strona zobowiązuje się przyjąć i zapłacić za taki towar.

Słowa kluczowe: dostawa, sprzedawca, towar, ubezpieczenie.

FEATURES OF THE MODERN SUPPLY CONTRACT

Yulia Mamchenko

Applicant

Interregional Academy Personnel Management (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-1589-9728

e-mail: YuliaMamchenko@ukr.net

Abstract. The relevance of the article is that the supply contract is one of the types of contracts governing the obligation to transfer property. This explains the widespread use of the supply contract in property turnover. Current legislation defines the content of the supply contract in different ways. Thus, the Civil Code of Ukraine considers it as a type of contract of sale. Instead, the Commercial Code of Ukraine considers supply as a separate independent type of contract, which is the main form of logistics and marketing of industrial and technical products and consumer goods, both own production and purchased from other businesses. It is determined that the contract of contracting of agricultural products has the following features: specific subject – agricultural products, features of the subject composition, features of the content of the contract (imposition of specific obligations on the parties). Allocation to a separate group of contracts concluded on the basis of a state order is possible by such criteria as the peculiarities of the conclusion of the contract,

the peculiarities of the subject composition. Thus, the analysis of theory, legislation and practice allows us to define the supply contract as an agreement of economic entities under which one party (supplier) transfers ownership of the other party (buyer) for use in business or other purposes, not related to personal, family, home or other similar use, the other party undertakes to accept and pay for such goods.

Key words: delivery, seller, goods, insurance.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ДОГОВОРУ ПОСТАВКИ

Юлія Мамченко

здобувач

Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-1589-9728

e-mail: YuliaMamchenko@ukr.net

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що договір поставки є одним із видів договорів, що регулюють зобов'язання щодо передачі майна. Цим пояснюється широке застосування договору поставки в майновому обороті. Чинне законодавство по-різному визначає зміст договору поставки. Так, Цивільний кодекс України розглядає його як вид договору купівлі-продажу. Натомість Господарський кодекс України розглядає поставку як окремий самостійний вид договору, що є основною формою матеріально-технічного постачання та збуту продукції виробничо-технічного призначення й виробів народного споживання як власного виробництва, так і придбаних в інших суб'єктів господарювання. Визначено, що договір контрактації сільськогосподарської продукції має такі особливості: специфічний предмет – сільськогосподарську продукцію, особливості суб'єктного складу, особливості змісту договору (покладення на сторони специфічних обов'язків). Виділення в окрему групу договорів, що укладаються на основі державного замовлення, можливе за таким критерієм, як особливості укладення договору, особливості суб'єктного складу. Отже, аналіз теорії, законодавства та практики дає змогу нам визначити договір поставки як домовленість суб'єктів господарювання, за якою одна сторона (постачальник) передає у власність іншій стороні (покупцю) товар для його використання в підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, натомість друга сторона зобов'язується прийняти й оплатити такий товар.

Ключові слова: поставка, продавець, товар, страхування.

Вступ. Договір поставки є одним із видів договорів, що регулюють зобов'язання щодо передачі майна. Цим пояснюється широке застосування договору поставки в майновому обороті.

Основна частина. Чинне законодавство по-різному визначає зміст договору поставки. Так, Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) (Civil Code of Ukraine, 2003) розглядає його як вид договору купівлі-продажу. Натомість Господарський кодекс України (далі – ГК України) розглядає поставку як окремий самостійний вид договору, який є основною формою матеріально-технічного постачання та збуту продукції виробничо-технічного призначення й виробів народного споживання як власного виробництва, так і придбаних в інших суб'єктів господарювання (ст. 264 ГК України) (Economic Code of Ukraine, 2003).

Відповідно до ст. 265 ГК України (Economic Code of Ukraine, 2003), за договором поставки одна сторона – постачальник – зобов'язується передати (поставити) у обумовлені строки (строк) другій стороні – покупцеві – товар (товари), а покупець зобов'язується прийняти вказаний товар (товари) і сплатити за нього певну грошову суму.

Відповідно до ст. 712 ЦК України (Civil Code of Ukraine, 2003), за договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати в установленій строк (строки) товар у власність покупця для використання його в підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

Тут варто зробити застереження, що в договірній практиці досить часто виникає необхідність розмежувати вживання для договорів таких назв, як «договір купівлі-продажу» та «договір поставки».

У більшості випадків у практиці укладення договорів між господарюючими суб'єктами – господарських договорів, уживається назва «договір поставки» для позначення всіх правочинів щодо передачі майна у власність за плату. Такий підхід є виправданим, зважаючи на суб'єктний склад договору та його предмет. І, навпаки, уживання назви «договір поставки» у відносинах із фізичними особами, як це часто буває при придбанні майна через мережу Інтернет, неправильно відображає суть відносин між сторонами.

Водночас назва «договір купівлі-продажу» уживається, як правило, для позначення договорів купівлі-продажу окремих видів майна, таких як автомобіль, квартира тощо, що є виправданим і відповідає дійсним відносинам сторін. Так само можна визнати виправданим уживання назви «договір купівлі-продажу» у відносинах між підприємцями, оскільки така назва є родовою та включає всі види договору купівлі-продажу. Разом із тим уживання такої назви для позначення відносин, які за своєю суттю є договором поставки, не дає можливості адекватно визначити спеціальне законодавство, яке може бути застосоване.

Разом із тим у ч. 6 ст. 265 ГК України (Economic Code of Ukraine, 2003) указується, що реалізація суб'єктами господарювання товарів негосподарюючим суб'єктам здійснюється за правилами про договори купівлі-продажу. І далі законодавець визначає, що до відносин поставки, не врегульованих цим Кодексом, застосовуються відповідні положення ЦК України (Civil Code of Ukraine, 2003) про договір купівлі-продажу.

Схожа норма міститься в ч. 2 ст. 712 ЦК України (Civil Code of Ukraine, 2003), яка вказує, що до договору поставки застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, якщо інше не встановлено договором, законом або не впливає з характеру відносин сторін.

Отже, можна дійти висновку, що договір поставки розглядається як підвид договору купівлі-продажу, до якого застосовуються положення про купівлю-продаж у частині, що не суперечить нормам ГК України (Economic Code of Ukraine, 2003).

Відтак, характеризуючи договір поставки, необхідно врахувати його особливі ознаки як господарського договору, пам'ятаючи про те, що йому притаманні й загальні ознаки договору у сфері приватного права – цивільно-правового договору.

Одним із найпоширеніших способів класифікації цивільно-правових договорів є дихотомія, або поділ на дві групи. При дихотомії обирається єдиний критерій класифікації у вигляді тієї чи іншої ознаки договору. Відповідно, до однієї групи включаються договори, у яких ця ознака наявна, а до іншої – договори, у яких ця ознака відсутня. Як зазначив М.І. Брагінський, подібний поділ може бути застосований до одного поняття багаторазово за умови, що кожного разу обираються різні підстави (Braginskii at all, 2000: 11).

Відповідно до ст. 635 ЦК України (Civil Code of Ukraine, 2003), залежно від послідовності досягнення юридичної мети договори в цивільному праві поділяються на основні й попередні: основним вважається договір, який безпосередньо спричиняє виникнення правових наслідків, на досягнення яких спрямована воля сторін (досягнення відповідних прав та обов'язків); попереднім є договір, сторони якого зобов'язуються протягом певного строку або в певний час укласти договір у майбутньому на умовах, установлених попереднім договором. Попередній договір не зумовлює виникнення прав та обов'язків сторін, які визначаються основним договором.

Питання про те, чи може договір поставки укладатися як попередній, варто вирішити з урахуванням такого.

Стаття 182 ГК України допускає укладення господарського договору як попереднього, що не суперечить нормам ст. 267 ГК України, що визначає строки договору поставки (Economic Code of Ukraine, 2003). Отже, договір поставки може бути укладений як основний або як попередній договір.

Залежно від того хто отримує вигоди з договору, останні поділяються на:

- а) договори, які укладаються на користь їх учасників;
- б) договори на користь третьої особи (ст. 636 ЦК України) (Civil Code of Ukraine, 2003).

Договір вважається укладеним на користь його учасників, якщо воля учасників спрямована на задоволення власних інтересів; договір на користь третьої особи – це договір, за яким вигоди з договору одержує не сторона договору, а інша особа, яка вправі або не вправі самостійно вимагати його виконання (наприклад, договір страхування на користь третьої особи (ст. 985 ЦК України (Civil Code of Ukraine, 2003))).

З одного боку, ч. 6 ст. 267 ГК України (Economic Code of Ukraine, 2003) вказує, що договором може бути передбачено відвантаження товарів вантажовідправником (виготовлювачем), що не є постачальником, та одержання товарів вантажоодержувачем, що не є покупцем, а також оплата товарів платником, що не є покупцем. З іншого боку, така конструкція договору не надає вантажовідправнику чи іншим особам вигоди з договору, а лише покладає на них обов'язок, що відповідає умовам ст. 528 ЦК України (Civil Code of Ukraine, 2003) та отримало в науці назву передоручення (переадресування).

Отже, договір поставки є договором, що укладається на користь його учасників.

Залежно від порядку укладення розрізняють погоджені договори та договори приєднання (ст. 634 ЦК України (Civil Code of Ukraine, 2003), ст. 179 ГК України (Economic Code of Ukraine, 2003)). Договір є погодженим, якщо при його укладенні сторони повинні погодити між собою умови договору й визначити його остаточний зміст; договором приєднання визнається договір, умови якого встановлені однією зі сторін у формулярах або інших стандартних формах і який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору загалом.

Оскільки договір поставки застосовується у відносинах між господарюючими суб'єктами, то його умови визначаються сторонами вільно.

Статті 633, 648 ЦК України класифікують договори залежно від ступеня свободи сторін: а) договори, які укладаються сторонами вільно; б) обов'язкові договори (Civil Code of Ukraine, 2003).

Відповідно до ч. 3 ст. 179 ГК України (Economic Code of Ukraine, 2003), укладення господарського договору є обов'язковим для сторін, якщо він заснований на державному замовленні, виконання якого є обов'язком для суб'єкта господарювання у випадках, передбачених законом, або існує пряма вказівка закону щодо обов'язковості укладення договору для певних категорій суб'єктів господарювання чи органів державної влади або органів місцевого самоврядування.

Щодо договору поставки, то ч. 2 ст. 265 ГК України (Economic Code of Ukraine, 2003) прямо вказує, що договір поставки укладається на розсуд сторін або відповідно до державного замовлення.

ЦК України в ч. 5 ст. 626 допускає, якщо інше не встановлено договором, законом або не впливає із суті договору, існування договорів оплатних і безоплатних (Civil Code of Ukraine, 2003).

Уважаємо, що договір поставки є завжди оплатним договором у силу вказівки ч. 3 ст. 180 ГК України, яка вказує, що при укладенні господарського договору сторони зобов'язані в будь-якому разі погодити предмет, ціну та строк дії договору (Economic Code of Ukraine, 2003).

Окремо варто проаналізувати елементи договору поставки.

Більшість словників трактують поняття «елемент» як складник чого-небудь, як структурну одиницю будь-чого, тому що елементи договору – це структурні частини певного договору. Елементи правовідносин – це основні елементи правовідносин, якості яких традиційно юридична наука розглядає суб'єкт, об'єкт і зміст. Отже, поняття «елементи договору» розкривається через структуру, тобто елементи правовідносин.

Більшість науковців у сфері цивільного права вважає, що такими елементами є суб'єкти, істотні умови та форма договору.

Як впливає з визначення договору поставки, сторонами його є, з одного боку, постачальник, а з іншого – покупець.

Як постачальника й покупця в договорі поставки ч. 3 ст. 265 ГК України називає суб'єкти господарювання, зазначені в пунктах 1, 2 ч. 2 ст. 55 цього Кодексу, що, у свою чергу, суб'єктами господарювання називає:

1) господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до ЦК України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність і зареєстровані в установленому законом порядку;

2) громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які здійснюють господарську діяльність і зареєстровані відповідно до закону як підприємці (Economic Code of Ukraine, 2003).

Натомість ст. 712 ЦК України (Civil Code of Ukraine, 2003) як постачальника називає особу, яка здійснює підприємницьку діяльність, покупця, у свою чергу, не визначає, указуючи лише, що він придбаває товар для «для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням».

Отже, чинним законодавством України визначено, що поставкою є домовленість суб'єктів господарювання щодо реалізації товару для його використання в підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням.

Наступним елементом договору поставки є форма його укладення, що відіграє неабияку роль. Стаття 657 ЦК України встановлює виключний перелік договорів купівлі-продажу, які укладаються в письмовій формі та підлягають нотаріальному посвідченню й державній реєстрації (Civil Code of Ukraine, 2003). Варто пам'ятати, що, за загальним правилом, усна форма є найпоширенішою формою такого правочину, адже найчастіше виконується передача товару «з рук у руки» миттєво (Sakharuk, 2003: 44).

Також ЦК України містить норму (ст. 208), яка прямо передбачає випадки правочинів, що належить учиняти в письмовій формі, а саме:

- правочини між юридичними особами;
- правочини між фізичною та юридичною особою, але крім тих, які підлягають нотаріальному посвідченню й/або державній реєстрації, а також правочинів, для яких недодержання письмової форми має наслідком їх недійсність;
- правочини фізичних осіб між собою на суму, що перевищує двадцять і більше разів розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян, крім тих, які перелічені в попередньому пункті (Civil Code of Ukraine, 2003).

Оскільки сторонами договору поставки є господарюючі суб'єкти, відтак письмова форма такого договору є загальним правилом. Разом із тим допускається в силу вказівки ч. 1 ст. 206 ЦК України (Civil Code of Ukraine, 2003) учинення в усній формі правочинів, які повністю виконуються сторонами в момент їх учинення.

Разом із тим, зважаючи на особливий характер договору поставки, видається, що стосовно всіх господарюючих суб'єктів варто застосовувати норму ч. 2 вказаної статті, відповідно до якої юридичній особі, що сплатила за товари та послуги на підставі усного правочину з другою стороною, видається документ, який підтверджує підставу сплати й суму одержаних коштів.

Традиційно істотною умовою договору купівлі-продажу в науці цивільного права виділяється лише предмет. Водночас особливістю договору поставки, що впливає з тлумачення норм ч. 3 ст. 180 ГК України та § 1 глави 30 ГК України, є наявність таких істотних умовами договору поставки, як предмет, ціна та строк поставки (Economic Code of Ukraine, 2003).

Договір поставки є видом договору купівлі-продажу як родового поняття. Тим самим він відноситься до договорів про передачу майна у власність, суть яких полягає в тому, що одна особа зобов'язується передати у власність іншій особі яке-небудь майно, а остання зобов'язується прийняти це майно і сплатити за нього визначену грошову суму (ціну).

Ураховуючи особливості договору поставки, варто сказати, що договір поставки має стосовно договору купівлі-продажу свій набір кваліфікуючих ознак.

По-перше, сторона, що продає товари (постачальник), здійснює підприємницьку діяльність з виробництва або закупівлі відповідних товарів (особливості суб'єктного складу).

По-друге, покупець здобуває товари для використання в підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних із особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням (особливості в предметі).

По-третє, товари повинні бути передані покупцеві в обумовлений термін або терміни, а якщо товари поставляються окремими партіями – у межах встановленого періоду поставки (особливості істотних умов договору).

У свою чергу, договір поставки є видовим поняттям щодо його окремих підвидів, як тих, що виділені в ЦК України та ГК України (поіменовані договори), так і тих, що окремо не виділяються, проте мають право на існування.

Так, правовою формою, яка опосередковує споживання енергетичних та інших ресурсів, є договір постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу (договір енергопостачання).

Правове регулювання договору здійснюється спеціальними правилами, закріпленими в § 5 гл. 54 ЦК України (Civil Code of Ukraine, 2003), § 3 гл. 30 ГК України (Economic Code of Ukraine, 2003), законах України, основним із яких є Закон України «Про ринок електричної енергії» від 13.04.2017 № 2019-VIII (About the electricity market, 2017), Закон України «Про енергозбереження» (About energy saving, 1994) та інші нормативно-правові акти.

Законодавство України визначає паливно-енергетичні ресурси як сукупність усіх природних і перетворених видів палива та енергії, які використовуються в національному господарстві (About energy saving, 1994).

За договором постачання, енергетичними й іншими ресурсами через приєднану мережу одна сторона (постачальник) зобов'язується надавати другій стороні (споживачеві, абонентові) енергетичні й інші ресурси, передбачені договором, а споживач (абонент) зобов'язується оплачувати вартість прийнятих ресурсів і дотримуватися передбаченого договором режиму їх використання, а також забезпечити безпечну експлуатацію енергетичного та іншого обладнання (ст. 714 ЦК України) (Civil Code of Ukraine, 2003).

Стаття 275 ГК України визначає, що за договором енергопостачання енергопостачальне підприємство (енергопостачальник) відпускає електричну енергію, пару, гарячу й перегріту воду (далі – енергію) споживачеві (абоненту), який зобов'язаний оплатити прийняту енергію та дотримуватися передбаченого договором режиму її використання, а також забезпечити безпечну експлуатацію енергетичного обладнання, що ним використовується (Economic Code of Ukraine, 2003).

Окремим видом договору енергопостачання є договір постачання електричної енергії споживачу. Особливості постачання електричної енергії споживачам і вимоги до договору постачання електричної енергії споживачу встановлюються Законом України «Про ринок електричної енергії» (About the electricity market, 2017).

Договір постачання енергетичними й іншими ресурсами через приєднану мережу належить до публічних договорів і договорів приєднання.

Істотними умовами договору є умови про предмет, кількість енергетичних та інших ресурсів, їх якість, режим використання, обов'язок забезпечити безпечну експлуатацію енергетичного й іншого обладнання, а також про оплату і про відкриття поточного рахунку зі спеціальним режимом використання.

Предметом договору є енергетичні та інші ресурси. Зокрема, енергія – це електрична чи теплова енергія, що виробляється на об'єктах електроенергетики і є товарною продукцією, призначеною для купівлі-продажу, а інші природні ресурси – газ, нафта, нафтопродукти, вода тощо.

Специфіку цього товару зумовлено низкою істотних особливостей його обігу, а саме: безперервність процесів виробництва, транспортування і споживання енергетичних та інших ресурсів, обмежена можливість її зберігання, вплив діяльності споживачів на якість товару, наявність єдиних систем постачання в масштабі країни.

Постачання здійснюється через приєднану мережу. Мережа (електрична чи теплова) – це сукупність енергетичних і трубопровідних установок для передачі й розподілу електричної енергії, гарячої води та пари. Тому в разі продажу природного газу в балонах договір оформляється або як роздрібна купівля-продаж, або як поставка.

Деякі дослідники пропонували відносити договір постачання електричної енергії (як різновид договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу) до договорів підрядного типу. Оскільки електричну енергію неможливо кваліфікувати як річ, то при її передачі споживачу постачальник (електростанція) виконує роботу.

Але змісту договору підряду притаманна низка прав та обов'язків, не властивих договору постачання енергетичними й іншими ресурсами через приєднану мережу. До них належать обов'язки підрядника виконувати роботи за завданням замовника, іноді зі своїх матеріалів, у встановлений строк, яким кореспондує право замовника в будь-який час перевіряти хід, якість і строки виконання робіт, не втручаючись у діяльність підрядника.

Споживач укладає договір постачання енергетичними й іншими ресурсами через приєднану мережу з метою отримання від постачальника певного товару. Варто погодитися з С.М. Корнеєвим, який стверджував, що енергія як продукція відповідної галузі промисловості – енергетики, має економічні ознаки товару (собівартість, ціна) і саме в цій якості може бути об'єктом цивільних правовідносин, у тому числі й права власності (Korneev, 1995: 118).

Найбільше поширення одержала позиція, відповідно до якої договір постачання енергетичними й іншими ресурсами через приєднану мережу, «будучи окремих видом договору купівлі-продажу, належить до нього як вид до роду» (Braginskii at all, 2000: 657).

Видається, що договір енергопостачання є підвидом договору поставки, що, у свою чергу, є видом договору купівлі-продажу. Таке виділення договору енергопостачання вказує на його особливості, що порівняно із загальними особливостями договору поставки проявляються в такому.

По-перше, договір має специфічний предмет – енергію.

По-друге, для укладення договору енергопостачання необхідна наявність в абонента відповідних технічних засобів, що є технічними передумовами укладення договору: а) власна мережа (газопроводи, нафтопроводи, теплопроводи, електропроводи), приєднана до мережі постачальника; б) прилади обліку споживаних ресурсів, регульовальна апаратура, перетворювальні пристрої; в) споживаючі установки й агрегати.

По-третє, аналізований договір, на відміну від інших видів договору поставки, не породжує обов'язку абонента прийняти ресурси, тобто обумовлену кількість товару. А постачальник, у свою чергу, зобов'язується постійно подавати товар (ресурси) у мережу так, щоб в абонента була можливість одержувати їх у будь-який час.

По-четверте, договір енергопостачання породжує обов'язки абонента, не характерні для інших зобов'язань купівлі-продажу.

Договір енергопостачання за таким критерієм, як предмет, може бути поділено на такі види: договір постачання електричної енергії, теплової енергії, газу, нафти тощо.

Ще одним підвидом договору поставки є договір контрактації сільськогосподарської продукції.

Правове регулювання договору здійснюється спеціальними правилами, закріпленими в § 4 гл. 54 ЦК України, § 2 гл. 30 ГК України (Economic Code of Ukraine, 2003).

Відповідно до ст. 272 ГК України, державна закупка сільськогосподарської продукції здійснюється за договорами контрактації, які укладаються на основі державних замовлень на поставку державі сільськогосподарської продукції (Economic Code of Ukraine, 2003).

За договором контрактації виробник сільськогосподарської продукції (далі – виробник) зобов'язується передати заготівельному (закупівельному) або переробному підприємству чи організації (далі – контрактанту) вироблену ним продукцію в строки, кількості, асортименті, що передбачені договором, а контрактант зобов'язується сприяти виробникові у виробництві зазначеної продукції, прийняти й оплатити її.

У статті 713 ЦК України подається схоже визначення договору контрактації, проте визначається, що виробник сільськогосподарської продукції зобов'язується виробити визначену договором сільськогосподарську продукцію й передати її у власність заготівельникові (контрактанту) (Civil Code of Ukraine, 2003), натомість, як видно зі змісту ст. 272 ГК України, на контрактанта покладається обов'язок «сприяти виробникові у виробництві зазначеної продукції» (Economic Code of Ukraine, 2003), якого не має в ЦК України.

Видається, що договір контрактації є підвидом договору поставки, що, у свою чергу, є видом договору купівлі-продажу. Таке виділення договору контрактації вказує на його особливості, що порівняно із загальними особливостями договору поставки проявляються в такому.

По-перше, сторонами договору контрактації є виробник сільськогосподарської продукції й контрактант – особа, що здійснює закупівлю такої продукції для її переробки або продажу (особливості суб'єктного складу);

По-друге, виробник сільськогосподарської продукції передає заготівельникові вирощену або зроблену ним сільськогосподарську продукцію (особливості предмета договору).

По-третє, зобов'язується сприяти виробникові у виробництві зазначеної продукції (особливості змісту договору).

Виділення в окрему групу договорів, що укладаються на основі державного замовлення, можливе за таким критерієм, як особливості укладення договору, особливості суб'єктного складу.

Висновки. Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити такі особливості договору поставки.

Значення договору поставки проявляється в тому, що він є правовою формою матеріально-технічне постачання та збуту продукції виробничо-технічного призначення й виробів народного споживання як власного виробництва, так і придбаних в інших суб'єктів господарювання.

Характеризуючи договір поставки, необхідно врахувати його особливі ознаки як господарського договору, пам'ятаючи про те, що йому притаманні й загальні ознаки договору у сфері приватного права – цивільно-правового договору.

Зокрема, договір поставки може бути укладений як основний або як попередній договір, він є договором, що укладається на користь його учасників, його умови визначаються сторонами вільно, він може укладатися на розсуд сторін або відповідно до державного замовлення, є завжди оплатним договором.

Елементами договору поставки є суб'єкти, істотні умови та форма договору. Сторонами договору поставки є, з одного боку, постачальник, а з іншого – покупець.

Як постачальника та покупця в договорі поставки ГК України називає суб'єкти господарювання, натомість ЦК України як постачальника називає особу, яка здійснює підприємницьку діяльність, покупця, у свою чергу, не визначає, указуючи лише, що він придбаває товар для «використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням» (Civil Code of Ukraine, 2003).

За загальним правилом, договір поставки укладається в письмовій формі, проте допускається вчинення в усній формі за умови його повного виконання сторонами в момент учинення й за умови, що господарюючому суб'єкту, який сплатив за товари та послуги на підставі усного правочину з другою стороною, видається документ, що підтверджує підставу сплати та суму одержаних коштів.

Істотними умовами договору поставки є предмет, ціна та строк поставки.

Договір поставки має такі кваліфікуючі ознаки: особливості суб'єктного складу, особливості в предметі, особливості істотних умов договору.

У свою чергу, договір поставки є видовим поняттям щодо його окремих підвидів, як тих, що виділені в ЦК України та ГК України (поіменовані договори), так і тих, що окремо не виділяються, проте мають право на існування.

Видається, що такі договори, як договір енергопостачання та договір контрактації, є підвидами договору поставки, що, у свою чергу, є видом договору купівлі-продажу.

Так, договір енергопостачання має такі особливості: специфічний предмет – енергію, особливості змісту договору (покладення на сторони специфічних обов'язків), наявність технічної можливості виконати договір.

У свою чергу, договір контрактації сільськогосподарської продукції має такі особливості: специфічний предмет – сільськогосподарську продукцію, особливості суб'єктного складу, особливості змісту договору (покладення на сторони специфічних обов'язків).

Виділення в окрему групу договорів, що укладаються на основі державного замовлення, можливе за таким критерієм, як особливості укладення договору, особливості суб'єктного складу.

Отже, аналіз теорії, законодавства та практики дає змогу нам визначити договір поставки як домовленість суб'єктів господарювання, за якою одна сторона (постачальник) передає у власність іншій стороні (покупцю) товар для його використання в підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, натомість друга сторона зобов'язується прийняти й оплатити такий товар.

Список використаних джерел:

1. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга вторая: Договоры о передаче имущества. Москва : Статут, 2000. 800 с.
2. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право: Общие положения. 3-е изд., стереотип. Москва : Статут, 2001. Книга 1. 848 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV.
4. Корнеев С.М. Юридическая природа договора энергоснабжения. *Закон*. 1995. № 7. С. 118–121.
5. Про енергозбереження : Закон України від 1 липня 1994 р. № 74/94-ВР.
6. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV.
8. Сахарук Д. Поняття та види форми правочину. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 12. С. 43–47.

References:

1. Braginskii M.I., Vitrianskii V.V. (2000). Dogovornoe pravo. Kniga vtoraiia: Dogovory o peredache imushchestva [Contract law. Book Two: Contracts for the Transfer of Property]. M.: «Statut». 800 p. [in Russian].
2. Braginskii M.I., Vitrianskii V.V. (2001). Dogovornoe pravo [Contract law]: Obshchie polozheniia. Kn. 1. 3-e izd., stereotip. M.: Statut. 848 p. [in Russian].
3. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine]: Kodeks vid 16.01.2003 № 436-IV [in Ukrainian].
4. Korneev S.M. (1995). Iuridicheskaia priroda dogovora energosnabzheniia [The legal nature of the energy supply contract]. *Zakon*. № 7. pp. 118–121 [in Russian].
5. Pro enerhozberezhennia [About energy saving]: Zakon Ukrainy vid 01 lypnia 1994 r. № 74/94-VR [in Ukrainian].
6. Pro rynek elektrychnoi enerhii [About the electricity market]: Zakon Ukrainy vid 13.04.2017 № 2019-VIII [in Ukrainian].
7. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine] vid 16.01.2003 № 435-IV [in Ukrainian].
8. Sakharuk D. (2003). Poniattia ta vydy formy pravochynu [Concepts and types of transaction forms]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 12. pp. 43–47 [in Ukrainian].